

mpkslas menas literatūra

Šiame numeryje:

Sluckio lėlių teatre — lietuviai ir amerikiečiai rašytojai.
Krikščioniškas humanizmas ir psichologija: dėl jų autentiškumo.
Naujas Jurašo spektaklis Belgijoje.
„Nešu Tau eilėraštį“ — moterų poezijos vakaras Chicagoje.
Liūnės Sutemos eilėraščiai.
Kodėl Sovietai nedalyvavo PEN kongrese?
Muzikos ir poezijos šventė Bostone.
Vakaronė pagerbti a.a. profesorių Simą Sužiedėlį.
Nuomonės ir pastabos.
Šv. Kazimiero jubiliejaus dokumentinis leidinys.

Krikščioniškas humanizmas ir psichologija: dėl jų autentiškumo

KĘSTUTIS TRIMAKAS

Kalbame apie dvi šiems laikams ypač svarbias žmogaus žinojimo — elgesio sferas bei jų autentiškumą. Tos sferos — tai krikščioniškas humanizmas ir psichologija.

Kada šiais laikais žmogus yra arba perversinamas, arba nupiginamas, krikščioniškas humanizmas yra balansuotoje padėtyje: žmogų aukština, bet tik pripažįstant suverenitetą Dievo, kuris tą kilnumą žmogui teikia. Kaip toki, jis labai reikalingas šiems laikams ir dėl to išlaikytinas autentišku.

Taipogi šiais laikais iš visų mokslų psichologija yra artimiausia pačiam žmogui. Dėl to artumo ji yra įsigijusi vis didėjančią įtaką. Kur kieno įtaka ar autoritetas, ten bandoma to balsu kalbėti, piršti, pateisinti. Kyla svarba psichologijos autentišką balsą atskirti nuo pseudobalsų.

Knygoje *Asmuo ir laisvė* (Chicago: Ateitis, 1984) kun. dr. Antanas Paškus narplioja šių laikų žmogaus laisvinimosi klystkelius ir tuo pačiu lyg skina kelią tikrai laisvinančiai krikščioniškai žmogaus vizijai. Tai darydamas jis neretai remiasi tikrąjį žmogiškumą iškeliančia psichologija. Už tas pastangas lietuvių išeivių pasaulėžiūrinę literatūrą jis nusipelnė tinkamo įvertinimo.

Deja, savo pastangose jis yra žengęs pora žingsnių, kurie akyselesniems skaitytojams yra sukėlę klausimų ir abejonių. Šio straipsnio tikslas yra atsiliepti ir pora pačių esminių neaiškumų. Tai bus daroma ryškinant du skirtumus: pirma, tarp tikro psichologinio žmogaus (kurio puoselėtoju norisi pavadinti ir patį Pašką) ir Paškaus teisingai sukritikuoto, bet netiksliai vadinamo „psichologinio žmogaus“; ir

antra, tarp tikro krikščioniško humanisto (kurio norėtųsi pavadinti ir patį Pašką) ir jo teisingai kritikuojamų, bet be pagrindo šių laikų krikščioniškam humanizmui jo priskiriamų „nenuoseklumų“.

Šiame straipsnyje pradiniai preliudai taiko, kur Paškaus knygoje netikslumai glūdi, o ilgesni paaiškinimai gvildena aukščiau minimus skirtumus.

PSICHOLOGIJA

Pirmas preliudas

Ką privalo daryti lietuvių grynios muzikos mylėtojai, jei kažkur Šančiuose nugirstą šlagerį kas nors viešai pavadina lietuviška muzika? Ogi tie, kurie lietuvišką muziką pažįsta ir ją brangina, privalo tą klaidą viešumon išskelti, o ne ją kartoti.

O jei patys dalykas — dar nei kaip priedanga — atsitinka kokio meno ar mokslo atžvilgiu? Argi neturi jis būti viešumon išskeltas ir kaip netikslumas, ir kaip priedanga?

Tikras psichologinis žmogus

Kas yra lietuviška muzika? Tai lietuvių tautai būdinga, jai priklausanči, jos išugdyta muzika. Kas yra urvinis žmogus? Tai urve gyvenęs, urvo kultūros žmogus. Kas psichologinis žmogus? Tai psichologija gyvenęs, psichologijos kultūros žmogus.

Psichologija, kaip mokslas apie žmogų, jo nusistatymus bei elgesį, at-sako į giliuosius žmogaus troškimus save pažinti ir brandinti. Ji yra atpažinusi žmogaus asmeninius, socialinius, tarpasmeninius, bendražmogiškus aspektus ir juos objektyviai įvertinusi. Žmogaus savipilda yra kartu ir kitopilda, o jo kitopilda yra

„Kretingos“ lietuvių jaunimo stovykla Vasagoje, Kanadoje.
Nuotrauka Lino Daukšos

ir savipilda (žr., pvz., Erik Eriksono „generativity“, t.y. suaugusio ir subrendusio žmogaus galia kitą „gimdyti“ ne tik fiziškai, bet ir tarpasmeniškai, dvasiškai).

Psichologija yra atvira ir aukštesnėms žmogaus aspiracijoms — mistiniam jausmui (Gordon Allport), „viršūnių išgyvenimui“ (Abraham Maslow), religiniam jausmui ir patirčiai (William James, Gordon Allport). Betgi savo mokslinės srities ribose nei psichologija, nei psichologai negali nei teigti, nei neigti Dievo buvimo. Tai ne mokslo kompetencija. Jei kas iš mokslo žmonių vienaip ar kitaip apie Dievą pasisako, jis teigia (pvz., Viktor Frankl) arba neigia

(pvz., Sigmund Freud), remdamasis pasaulėžiūriniais, ne moksliniais pagrindais, t.y. ne kaip mokslo žmogus, o kaip tikis ar netikis asmuo.

Psichologija mokslinėmis žiniomis parodė reikala bei vertę kitą pripažinti, su kitais artimai bendrauti ir tuo žmogiškai bręsti; o negalintiems ir nesugebantiems per psichoterapiją padeda žmogiškai bręsti bei su kitais teigiamai bendrauti, išsivaduojant iš egocentriškumo, neurozių, narcizmo ir neracionalios baimės. Visu tuo psichiniu laisvinimu bei brandimu psichologija gali žmogų paruošti ir atverti dvasinei sferai ir religijai.

Apie tokį psichologinį žmogų, t.y. per psichologiją pažintą ir brandinamą, kalba ir tuo vardu tiesiog vadina amerikiečių psichologijos žurnalas *Psychology Today* (1982 gegužės nr.), kur vienuolika žymių amerikiečių psichologų apžvelgė netolimą šio mokslo nueitą kelią.

Tokio tikro psichologinio žmogaus vertę mato ir iš psichologijos apie jį žinių semtis skatina II Vatikano Bažnyčios suvažiavimo tėvai-vyskupai, kurie savo oficialiuose visai Bažnyčiai skirtuose dokumentuose pakartotinai ragina: „Pastoracijoje tebūna reikiamai pripažįstami ir panaudojami ne tik teologiniai principai, bet ir pasaulinių mokslų, ypač psichologijos ir sociologijos atradimai, ir kad tikintieji būtų vedami į gyvenimą“ (iš Konstitucijos apie Bažnyčią dabartiniam pasauli, psl. 228-9).

Tokio tikro psichologinio žmogaus pagrindus vietomis liečia ir Paškus savo nedidelėje knygoje, t.y. kaip tik tose vietose, kur jis pateikia

psichologijos žinias apie autentišką žmogų, humanistinių psichologų pasisakymą už žmogaus laisvę kam, už laisvę vertybėms (psl. 30-31: Viktor Frankl, Abraham Maslow, Gordon Allport) bei santykius su kitais, kaip žmogaus bren-dimo sąlygą (psl. 102-103: Erik Erikson, Sidney M. Jourard, Carl Rogers). Pastaroji vieta ypač įdomi tuo, kad pradėdamas kalbėti apie krikščioniško humanizmo bendruomeniškumo sferą, Paškus pasiremia humanistiniais psichologais išryškinti žmogaus ryšius su kitais esančius reikalingais (gal net būtinais) žmogui bręsti, tuo lyg ir parodydamas sveiką psichologiją ir tuo pačiu sveiką, autentišką, tikrą psichologinį žmogų kaip pradžią, žingsnį, pakopą ar įvadą į krikščionišką humanizmą.

Šiomis vietomis remiantis, netenka abejoti, kad Paškus yra už žmogų, kuris yra tiksliai psichologijos teigiamai veikiamas, t.y. už tikrą psichologinį žmogų.

Kas nėra psichologinis žmogus

O vis dėlto savo knygoje Paškus kalba apie kitoki „psichologinį žmogų“, kurį jis pasiskolino iš amerikiečių psichologinio sociologo Philip Rieff, ne tam, kad jį pasisavintų, bet kad sukritikuotų kaip vieną šių laikų žmogaus bandymų išsilaivinti. Sveikinu Pašką, kad jis tą „psichologinį žmogų“ sukritikavo. Tačiau, mano nuomone, jo kritika buvo nepakankama: tas „psichologinis žmogus“ galėjo ir turėjo būti parodytas kaip kažkieno iškamša ir priedanga, t.y. kaip neatstovaujamas tikros psichologijos veikiamam žmogui.

Štai kaip Paškus apibūdina tą „psichologinį žmogų“: „į save nusigręžęs subjektyvusis hedonistas“ (psl. 67); „išsivadavęs iš ideologijų, institucijų, ir praeities varžtų, sugebąs džiaugtis visais savo pojūčiais, visais savo psichiniais išgyvenimais“ (psl. 65) ... „jis rūpinasi tik savimi ir tik sau tarnauja ... tiesus ir draugiškas barbaras technikos rojuje ... viską žinąs, bet j nieką netikįs ... ne pareigų, bet privilegijų piliėtis; ne darbo, o laisvalaikio žmogus; ne susilaikymo, bet pertekliaus būtybė... ne puritoniskas asketas, bet epikuriškas hedonistas“ (psl. 81).

Iš to, kaip Paškus aptaria, visai nematyti, kad toks žmogus tikrai ką iš esmės bendro turi su psichologija. Iš tikro jis nieko iš esmės bendro su psichologija neturi. Jis yra, kaip Paškus pakartotinai jį aptaria, „subjektyvus, epikuriškas hedonistas“. Tad kokių pagrindų Paškus, sekdamas Rieffą, aptaria šį modelį kaip „psichologinį žmogų“? Atrodo, kad dėl šių trijų priežasčių: 1. jis „sugebąs džiaugtis visais savo pojūčiais, visais savo psichiniais išgyvenimais“ (psl. 65); 2. tokius pojūčius išgyvenimus pasiekti įgalina terapija; (Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Parastė

Sluckio lėlių teatre — lietuviai ir amerikiečiai rašytojai

Lietuvoje susilaukėme dar vieno lėlių teatro. *Svyturio* žurnalo 1986 m. 3-jame numeryje pakilo uždanga virš Mykolo Sluckio parašytos ir surežisuotos marionetinės pjesės, pavadintos „Amerikiečių rašytojai Vilniuje“.

Jau spektaklio pradžioje — nepaprasta įtampa. Prie „apskritojų stalo“ Vilniuje šalia savo tarybinių kolegų sėdasi dešimt amerikiečių rašytojų. Susitinka „dviejų konfrontuojančių valstybių“ literatai. Grėsmingai praplaukia juodi butaforiniai debesys, tvyksteli teatriniai žaibai: tai Reigano administracija stengiasi užgniaužti „gaivią Helsinkio dvasią“. Ar nuostabu, kad tie amerikiečiai tokie paširpę, šiek tiek sumišę? Juk „netgi labiau tituluotiems iš jų sunku pragyventi iš grožinės literatūros“. Dar blogiau: jiems rizikinga, net ir pavojinga „susieti savo reputaciją su valstybės neapbruojamais kontaktais“. Kas bus, jei sugrįš „makartizmas“? — dramatiškai klausia Sluckis. „Jei rašytoja apšauks „raudonuoju“? Marionetinės scenos fone pasirodo kraupūs vaizdai: JAV Federalinio tyrimo biuro agentai laužiasi pro rašytojų duris, plėšia grindų lentas, į maišus krauna (uždrausta) literatūrą ir Amerikos santvarką kritikuojančius rankraščius. Teismų farsas, kapitalistai teisėjai tyčiojasi iš kaltinamųjų. Tada ešalonas į Aliaską, žmonių ašaros, vaikų klyksmas. Badas ir šaltis jankių konclageriuose. Visiškas rašytojų bejėgiškumas. Nepaženklinti kapai ledynuose...“

Ar reikia stebėtis, kad gyvendami tokioje priespaudoje, uždaroje visuomenėje, amerikiečių rašytojai yra taip prastai informuoti? Maitinami „sovietologinės“ kritikos mitais, ką jie gali žinoti apie „pažangiąją“ Sovietų Sąjungą? Autorius Sluckis ima žvaliai traukti amerikiečių marionėčių virveles. Štai „pasaulinės šlovės dramaturgas“ Arturas Mileris,

„kažkada reiškęs simpatijas Tarybų šaliai, vėliau nuo jos nusigręžęs“, dar neseniai „besišvaistas“ labai paviršutiniška nuomone apie tarybinę prozą“. Štai Normanas Kazinsas, amerikiečių tarybinių rašytojų susitikimų iniciatorius. Štai Solsberis, Ginzbergas, Očinklosas ir kiti.

Ant lėlių teatro stogo šokinėja groteskiškos baidyklės. Tai „sovietologai“, „vaduotojai“, JAV propagandos mašinos robotai. Kokių nesamonių jie mėgina pripūsti į amerikiečių galvas — kad Sovietų Sąjungoje veikia kažkokia cenzūra, kad kai kurie rašytojai persekiojami. Dabar, matydamos amerikiečių rašytojus tarybiniame Vilniuje, baidyklės įpuola į paniką, iš jų putojančių burnų pasigirsta kliesdės apie nesamas „baisybės“, pasklinda nuodinga smarvė. Tačiau jų pastangos veltui. Tarybinė tikrovė atveria suklaidintų amerikiečių rašytojų akis. Štai jie užėina į bažnyčią, savo akim pamato „nemažai besimeldžiančių“ ir jau žino, kad Lietuvoje klesti pilnutinė religijos laisvė!

Ar ne graži marionetinė pjesė — šviesa nugalė tamsą? Ir toji pergalė didele dalimi sovietinių rašytojų nuopelnas. Kokie jie šviesūs, kokie laisvi ir kaip taikliai jie pajaukiauja (ypač Sluckis). Ir su koku nenuilstamu kantrumu jie visi (o ypač Sluckis) šviečia tuos suklaidintus amerikiečius. Sovietinių rašytojų neišsenkantis jėgų šaltinis — taikos ir humanizmo meilė!

Sluckis jau ima leisti uždanga, bet jo lėlių teatro žiūrovai Vilniuje ir užsienyje sustabdo jo ranką. Labai norime išgirsti, dėl ko Arthur Miller „nusigręžė“ nuo Sovietų Sąjungos. Kokiems „įvairiems“ Tarybų šalies gyvenimo aspektams nepritaria Solsberis? Norime sužinoti, apie ką sukosi tie Sluckio paminėti „atviri, principingi disputai“, kokiais

(Nukelta į 2 psl.)

Prieplauka

Fotografo Kastyčio Izokaičio darbų pomirtinė apžvalginė paroda atidaryta vakar Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje, Chicagoje. Paroda vyks šį ir ateinančią savaitę (balandžio 11-13 d.).

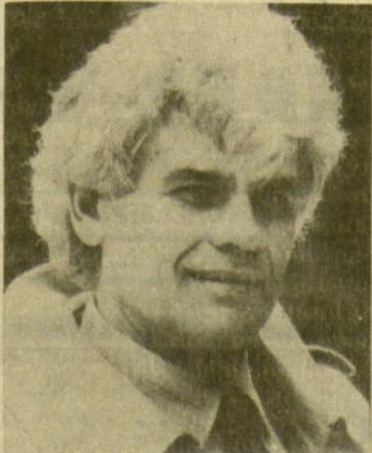
Nuotrauka Kastyčio Izokaičio

Naujas Jurašo spektaklis Belgijoje

Kovo 15 d. Niderlandų valstybiniame teatre, Gento mieste, Belgijoje, pakilo uždanga virš naujausio Jono Jurašo spektaklio — Maurice'o Maeterlinck'o pirmojo scenos veikalo, „Princesės Malenos“. Po daugelio Jurašo pastatymų Amerikoje ir Japonijoje, tai jo sceninis debiutas Europoje.

Teatro programoje skaitome, jog tai „garsiojo Gento sūnaus žymus veiklas, pirmą kartą statomas Gento“. Maeterlinck'as, 1911 metų Nobelio premijos laureatas, jau primirštas savo gimtojoje Flamandijoje, nors jo įtaka tebėgyva modernioje dramoje. Jo „Princesės Malena“ dar labai jaunatviškas kūrinys, kupinas pertempimų ir pasikartojimų, Šekspyro ir Flamandijos legendų aidų. Nors pjesė kartais primena romantiškus ar simbolistinius dramų parodijas, joje jau glūdi Maeterlinck'o vėlesnių, brandesnių dramų įvaizdžiai ir motyvai. Kaip viduramžių baladėje apie „du karalių vaikus, kurie vienas kitą mylėjo“, princas Hjalmaras ir princesės Malenos glėžną meilę, kaip glėžę pakelėje, sutripyta pamišęs pasaulis. Tai triumfuojančios mirties visata, pažįstama iš didžiųjų Flamandijos dailininkų — Breughel'io, Bosch'o ir kitų — paveikslų, kurių dvasia plevėna daugelyje Maeterlinck'o pjesių ir ne viename Jurašo spektaklyje, kaip pvz., kito flamandų dramaturgo Ferdinando Crommelynck'o „Didžiavasio apgautojo“ pastatyme, Yale Repertory teatre.

Pjesės tekstą Jurašas

Jonas Jurašas

sutrumpino ir suteikė jai naują perspektyvą. Maeterlinck'o veikale kartkartėmis pasirodanti ir chroniškai veiksmo eiga lydinčios vienuolės čia iškeltos į pirmąjį spektaklio planą ir tapo pagrindiniu pjesės varikliu. Veiksmas prasideda ir baigiasi vienuolyne, kur vienuolės sapnuoja kruvinojusius, tragiškuosius įvykius. Kai kurios iš jų palaipsniui tampa pagrindinėmis veikėjomis, kitos irgi ima aktyviai dalyvauti įvykiuose ir juos komentuoja.

Pagal režisieriaus koncepciją vokiečių scenografo Andrasa Szalla sukurta scenovaizdyje matome abiejos scenos pusės išrikiuotus vienuolių lovas. Virš lovų kabo abitai, stovi kėdės. Fone vienuolyno portalas, virš kurio, langelyje, plazda du gyvi balandžiai, be perstojo plaukia debesėliai. Scenos priekyje ypatingą funkciją turi pilnas vandens baseinas — pasaulio miniatiūra, sielų veidrodys.

Šiuose rėmuose pulsuoja

vienas įdomiausių bei išradingiausių Jono Jurašo spektaklių. Flamandijos žemę nuniokojusieji baisieji mūšiai pavaizduojami baseine su liepsnojančiais žaisliniais laiveliais. Iš to paties baseino, kaip iš laiko gelmių, vienuolės ištraukia sachmatų figūras, pagrindinių veikėjų atitikmenis. Princesės Malenos varžovė pradeda siaustis vestuviniu vualiu, kuris ją palaipsniui įkalina, paverčia bejėge mumija — jos lauktosios vestuvės niekad neįvyks. Puotos scenoje, vienuolės šoka su iš viršaus nusileidusiais savo abitais. Vienuolių lovos virsta Maleną įkalinančiomis sienomis, ar, trumpą karaliaus atgailos akimirką, jo klausykla. Kai žiauriąja karalienė ima siaubti mirties baimė, ją išreiškia balandžiai, kurie ima paniškiai plastėti. „Vaidina“ kiekviena scenos ląstelė — prieš žiūrovo akis scenoje organiškai vystosi, kūnįsiai režisieriaus vaizduotė. Sąsambis tarp veikėjų vidinės būklės, scenos fizinių elementų ir balsų bei instrumentų ritmo priartina spektaklio visumą prie muzikos.

„Princesės Malenos“ spektaklis yra nemažas žingsnis į Jurašo siekiamą totalinį muzikinį teatrą. Flamandų kompozitorius Johan de Smet sukomponavo viduramžišką ir drauge šiandienišką muziką, kurią atlieka nedidelis instrumentinis ir vokalinis ansamblis. Toji muzika tai sutampa su spektaklio ritmu, tai jam kontrastuoja, kaip pvz., žudynių metu skambant gregorinei

Scena iš Jono Jurašo režisuoto Maeterlinck'o „Prinses Maleine“ spektaklio.

giesmei. Į tą muzikinį audinį įsijungia ir kiti garsai, neišskiriant ir tylenėmis spektaklio akimirkomis į sceną atklystančių Gento varpų aidėsio, kuris taip labai derinasi su spektaklio koloritu ir dvasia.

Jurašo režisūrinis statinys erdvas, sudėtingas, ir drauge grakštus, kaip Flamandijos mežginiai. Jo išardyti nepajėgia ir nevienodas aktorių lygis. Kai piktoji karalienė Anna tiesiog suliepsnoja tamdiesiomis aistromis, princesė Maleną vaidinanti aktorė lieka vidutiniška ir nesugeba išreikšti Maeterlinck'o tipingos herojės, „karališko vaiko“ trapumo ir pažeidžiamumo. Blankus ir

princas Hjalmaras.

Jurašo susitikimas su Maeterlinck'u turi ypatingą prasmę šioje režisieriaus teatrinės kelionės stotyje. Abiem — kaip Maeterlinck'as pabrėžė savo prozoje ir Jurašas savo 1972-ųjų metų laiške cenzoriams — teatras šiandien yra tarsi „išniekinta šventovė“, abu geidžia teatro, išskylančio virš eilinės pramogėlės ar laiko „užušimo“, abiem teatras turėtų būti akistata su esminiais gyvenimo ir mirties klausimais. Maeterlinck'as savąjo scenoje išreikšti kūne, laike ir kultūroje „įkalinta sielą“, jos kalbą ir ritmą. Panaši kelionė į „sielos erdvę“ buvo akivaizdi Jurašo Japoni-

joje pastatytame Čechovo „Trijų seserų“ spektaklyje. Ten, kaip ir Gento, jo sceniniai įvaizdžiai kreipiasi į žiūrovų „kollektinę pasąmonę“, primena jiems iš dalies pamirštosios „sielos kalbos“ žodžius, architipinius simbolius.

Palyginti konservatyvi Gento publika „Princesės Malenos“ premjerą priėmė šiltai. Šioje teatrinėje šventėje dalyvavo ir būrelis lietuvių bei kitų pabaltiečių iš New Yorko, Paryžiaus ir Muencheno. Jau susilaukta ir sveikinimų iš Lietuvos, savo šimtmečių kovą už savąją kalbą ir laisvę taip giminingos Maeterlinck'o Flamandijai.

A. Landsbergis

Krikščioniškas humanizmas ir psichologija

(Atkelta iš 1 psl.)

Paškus nuolat kartoja, kad „psichologinis žmogus“ ir „terapinis žmogus“ yra „sinonimai, išreiškia tą pačią dalyką esmę“ (psl. 156); ir 3. „J. Benthamą ir S. Freudą reikia laikyti psichologinio žmogaus gimdytojais“ (psl. 65-66). Vis dėlto nei vienas iš šių argumentų nėra įtikinantis, nei tikrove pagrįstas.

Pirma: ar psichologinis žmogus gali vadintis tokiu dėl to, kad jis sugeba „džiaugtis visais savo pojūčiais, visais savo psichiniais išgyvenimais“ (psl. 65-66), t.y. pilnai psichologiškai? Į tai tenka atsakyti, kad toks psichologinis patirties aptarimas tik subjektyviais pojūčiais, „psichiniais išgyvenimais“ yra per siauras, perdėm nepilnas ir nenusipelnęs tikro psichologinio žmogaus, o tik subjektyvaus hedonisto vardo. Žmogaus psichologinė patirtis apima ne tik subjektyvius, bet ir objektyvius žmogaus asmeninius, tarpasmeninius, grupinius bei visuomeninius patirties, išgyvenimų bei elgesio elementus.

Antra, tai gal „psichologiniu-terapiniu žmogumi“ galima vadinti jį dėl to, kad per terapiją jis pasiekia malonumo pilnus išgyvenimus bei savipildą? Deja, tai vėl subjektyvaus hedonisto aptarimas, siaurinas ir iškreipias tiek pačios terapijos, tiek paties žmogaus tikslą. Terapija siekia gydymo ir atitaisymo. Būti „terapiniu“ reikštų vis būti gydymu, atitaisomu, priklausomu ar imančiu. Tai malonumui imančio subjektyvaus hedonisto tikslas. Gi tikros terapijos tikslas yra išgydytas ir nepriklausomas žmogus, kuriam terapijos nebereikia. Tikras psichologinis žmogus nebėra terapinis žmogus, o pačios

psichologijos kultūroje bręstas ar subrendęs žmogus, kuriam savipildą tampa ir kitopilda (plg. Eriksono „generativity“ — kito asmens visokeriopą gimdymą). Todėl tikras psichologinis žmogus ir tikras terapinis žmogus nėra sinonimai ir nereiškia tos pačios dalykų esmės.

Trečia: dėl „psichologinio žmogaus“ tėvų, tai Jeremy Bentham yra ne psichologas, o filosofas, utilitaristinės filosofijos tėvas. Tiksliai tariant, nei Freudas nėra psichologas, o psichiatras-psichoanalistas. Taipogi ne jo psichoanalizės metodas, o pasaulėžiūrinės idėjos malonumo propagavimas panaudojo paremti savo hedonistinę propagandą. Freudas gi kalba ne tik apie malonumą, bet ir apie darbą.

Pats Paškus pripažįsta, kad visokio laisvėjimo siekis psichiatras Pearls supra to, jog „jo teorija gali būti lengvai panaudota savanaudiškumo ir hedonizmo priedangai“ (psl. 22). Jo teorija pagaliau buvo tam ir panaudota. Tas pats atsitiko ir su Freudu „malonumo principo“ idėja. Taip Freudas ir kai kurių kitų jį panašių psichiatrų ir psichologų daugiausia pasaulėžiūrinės idėjos, negu moksliniai atradimai buvo išpopuliarinti ir panaudoti savanaudiškam hedonizmui paremti. Panašia linkme eina ir Rieffo „psichologinis žmogus“, kuris jokių būdu nėra nei psichologijos aplamai, nei daugelio psichologų remiamas (pasiteiravus, patirta, kad iš psichologų iš viso apie Rieffo knygą ir jo „psichologinio žmogaus“ modelį niekas nežino nei jam pritaria).

Taigi, Rieffo „psichologinis žmogus“ — tai šandčiuose nugirstas šlageris, paroduojas kaip autentiška

lietuviška daina. Jokių būdu tai nėra nei psichologijos balsas, nei atstovaujantis tikros psichologijos kultūros žmogui. Jis tik „subjektyvus hedonistas“, po pseudo-psichologijos priedanga, jokių būdu nelaisvinas žmogaus, kaip iš neurozių, baimių, nesubrendimo ir egocentriškumo laisvina tikra psichologija.

Tokį „psichologinį žmogų“ Paškus teisingai kritikavo, bet nekritikavo iki galo. Jis privalejo nuo jo numauti kaukę ir parodyti, kad jis nėra tikras psichologinis žmogus.

KRIKŠČIONIŠKAS HUMANIZMAS

Antras preliudas

Žmogus gali visai kovoti su nešvara. Kartais — prieš geriausią norą — ima ir pats susluoja šiukšles kaim nors ir kampo ir tada užsiuola kitą: „Prieteliau, savo kampo neprižiūri...“

Prie geriausio noro...

Tikras krikščioniškas humanizmas

Krikščioniškas humanizmas — tai iš krikščionybės išplaukęs, jai iš esmės priklausantis dėmesys ir pagarba žmogui bei jo iškilimas. Aš net linkęs sakyt, kad pati krikščionybė, kiek ji kreipia dėmesį į žmogų, yra krikščioniškas humanizmas, o kiek ji kreipia dėmesį į Dievą, yra krikščioniškas teizmas. Negalima vieno teigti, neteigiant kito.

Krikščionių humanistų iškilus pavyzdžiai: šv. Pranciškus Asyžietis, šv. Tomas Moras, šv. Pranciškus Salezietis, šiame dvidešimtajame amžiuje — Teilhard de Chardin, Jonas XXIII, Jonas Paulius II...

Skyriu „Krikščioniškas humanistas“ Paškus į klausimą „Ką krikščionybė dar gali pridėti prie humanizmo vizijos?“ atsako J.J. Mahon žodžiais: „Patį Kristų

visoje Jo kosminėje apimtyje“. Gvildendamas klausimą „Ką gi krikščioniškasis humanizmas siūlo dabarties žmogui?“ Paškus pagrindinį atsakymą randa Šv. Rašte, po to pas Bažnyčios Tėvus, ypač Irenėjų. Dievas žmogų sukūrė „pagal savo paveikslą ir panašumą“. O toliau žmogus žmoniškėja ir dieviškėja per Kristų, kuris yra „krikščioniškos asmenybės modelis“ (psl. 100-101).

Toliau Paškus pereina iš asmeninės į bendruomeninę plotmę. Deja, čia jis teigia: „Bendruomeninio žmogaus dimensija net ir krikščioniškoje žmogaus vizijoje tebėra dar tokia miglota“ (psl. 105). Ir čia jis, lyg geresnio neradęs, griebiasi straipsnio, parašyto 1961 m. vieno prancūzų filosofo Paul Ricoeur, kuris, pagal Paškus, „į tas kolektyvines miglas ir bando mesti keletą krikščioniškos minties pluoštų“ (psl. 105).

Ar Paškus šiuos tvirtinimus paskelbė turėdamas omeny, kas buvo teigiama Kristaus apie „bendruomeninio žmogaus dimensiją“ (pvz., „Aš vynmedis, jūs vynmedžio šakelės“, Jon. 16), kas buvo teigiama apaštalo Pauliaus apie Kristaus išpažintojus, kaip Jo Kūno narius (1 Kor 12-20) ir kas iš to išsivystė — būtent Kristaus mistinio kūno doktrina, paskelbta ir aiškinama popiežių enciklikose bei tikinčiųjų raštuose? Be to, krikščioniška bendruomeninio žmogaus vizija atskleidžiama popiežių enciklikose socialiniais, politiniais bei visuomeniniais klausimais, pvz., Leono XIII *Rerum novarum*, *Graves in communi*, Pijaus XI *Quadragesimo anno*, Jono XXIII *Mater et magistra*, *Pacem in terris*, Pauliaus VI *Populorum progressio*, taipogi Jono Pauliaus II enciklikos, ypač *Laborem exercens*. Toji vizija randama pasauliečių ir dvasiečių raštuose ir darbuose, kaip, pvz., prancūzų kun. H. de Lamennais ir Fr.

Ozanam, vokiečių vysk. W. E. Kettlerio, amerikiečių Dorothy Day, lietuvių kun. Mykolo Krupavičiaus; jos randa ir pas protestantus, pvz., Reinhold Niebuhr.

Nežiūrint šio, mano manymu, tikrai nepagrįsto krikščioniškos vizijos nuvertinimo bendruomeninėje plotmėje, Paškus krikščionišką humanizmą bent asmeninėje plotmėje pateikė tinkamai. Pakartojame jo išvadą, kaip atsakymą į klausimą, ką krikščioniškas humanizmas duoda žmogui naujo, ko marksistinis prometėjas dar nėra pažadėjęs: „...dievažmogį Kristų, kuris tik vienas pajėgia atsakyti transcendentinius žmogaus klausimus. Jis pilnutinio žmogiškumo idealas. Jo evangelijų šviesoje ir bendruomeninio gyvenimo junginiai (ūkis, politika, kultūra) atveria gilesnę perspektyvą. Humanizmo su Kristumi vizija rytojaus generacijoms duoda tikslą ir viltį“ (psl. 112).

Po tokios išvados, be abejo, tikiesi, kad Paškus paaiškina, kaip toks krikščioniškas humanizmas siekia žmogaus laisvinimo. Juk jo knygos visas tikslas yra kalbėti apie žmogaus laisvėjimo kelius. Deja, apie taip pateiktą krikščioniško humanizmo žmogaus laisvėjimo kelią šioje knygoje nėra nei žodžio. Sis praleidimas autoriui brangiai kainavo. Kodėl, paaiškės vėliau.

Tą esminį trūkumą mes gi tuoj pat stengsimės užpildyti. Atsakymą, kaip krikščioniškas humanizmas siekia žmogaus laisvėjimo, randame pirmiausia tame pačiame šaltinyje, kur ir Paškus ieškojo krikščioniško humanizmo esmės ir idealo: Kristuje ir Šventraštyje. „Tiesa jus padarys laisvus“, t.y. Kristaus tiesa, jo paties tikrovė, Jis pats. Jis yra žmogaus idealas, siekis. Jis išvaduoja žmogų iš nuodėmės,

savimeilės, savanaudiškumo, egocentriškumo, o žmogus tik per jį pasiekia išlaisvinimo ir tikros savipildos. Tris esminius krikščioniško humanizmo aspektus galima taip sutraukti: 1. žmogaus gyvenimo centras ir idealas yra Kristus, kuris veda jį pas Dievą; 2. žmogaus išlaisvinimas iš blogio — egoizmo — vyksta per Kristų; 3. žmogaus savipildą yra naujas per Kristų Dievo-atiskreipęs žmogus. Šie krikščioniško humanizmo aspektai yra vienišoj jungty: atimk jų vieną ir jau nebėra krikščioniško humanizmo.

Krikščioniškas humanizmas yra tas pats visiems laikams savo esmėje; nors jo pritaikymai pagal laiką gali įvairauti, jo esmė lieka ta pati. Pavyzdžiui, štai kaip apie žmogaus iš egoizmo išlaisvinimą kalba XX amž. krikščioniškas humanistas Teilhard de Chardin: „Palaiptinis dėsio savim sutrupinimas... be abejo, yra tikra pradinė patirtis iš savęs išėjimo, kuris baigmę turi mus išlaisvinti (mano pabrakta — K.T.) iš mūsų vergovės sau dieviško suvereniteto tarnybai“ (versta iš anglų kalbos, *The Divine Milieu*).

Kas nėra krikščioniškas humanizmas

Tada pačiame „Krikščioniško humanizmo“ skyriaus gale, po jau cituotos viltingos išvados Paškus tiesiog kerta: „Tačiau krikščionišku humanizmu paremta išlaisvinimo mintis nėra nei vienisia, nei nuosekli“ (psl. 112).

Kaip tai? Krikščioniško humanizmo išlaisvinimo minties pagrindas yra Kristuje ir Šv. Rašte: Kristus žmogų išlaisvina iš nuodėmės ir egoizmo. Tai visuotinė tiesa, visiems amžiams, visiems laikams. Tik jo pritaikymą rasime gal kitaip išreikšta, sakykim, šv. Pranciškaus Saleziečio raštuose ir Teilhard

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

klausimais būta ir „nesusipratimų, ir ginčų“. Juk ir Gorbačiovas pripažino, kad liaudis „turi teisę viską žinoti“. O Sluckis apie visa tai tyli ir traukia uždangą žemyn.

Ir tada virš lėlių teatro pasigirsta tuose „liaudžiai“ uždaruose debatuose dalyvavusio ir juos *The New York Times* žurnale aprašiusio amerikiečių rašytojo William Gass balsas. Sovietiniai delegatai, pareiškia jis, tokie „pilni pasitenkinimo savimi“ ir taip įsitikinę savo teisumu, kad daugelis amerikiečių neteko kantrybės, besiklausydami, kaip sovietinė pusė „neturi absoliučiai jokių problemų“.

Sluckio marionetės vos spėja išsižioti, kai dar garsiau sugriauzdžia „pasaulinės šlovės dramaturgo“ Arthur Miller balsas: „Lietuva yra okupuota šalis... Jūs turite rašytojų, kuriuos jūs grūdėte į kalėjimus (apie ką jūs atsisakote prisipažinti)“. Kodėl aš „nusigriežiau“ nuo Sovietų Sąjungos? Gulagas, priespauda, cenzūra, antisemitizmas, rašytojų marioninimas.

„Sukladinti amerikiečiai“, pradeda aiškintis Sluckis. „Rodo lojalumą JAV vyraujančiai tendencijai“. Bet tada, iš jo pašonės, iš *Literatūros ir meno* pasigirsta rašytojo Jono Mikelinsko balsas: Mūsų „baimė pasirodyti tokiems, kokie esame iš tikrųjų... Kažkodėl mes linkę pamiršti, apėiti tylois ir tai, ko iš tikrųjų nederėtų pamiršti ir nutylėti... Išmokome garsiai šnekėti ir nedaug ką pasakyti“. Mikelinsko žodžiai, kaip strėlės, sminga tiesiai į marionėčių meistro Sluckio širdį.

Tų balsų sukrėsta, lėlių teatro scena ima mažėti ir trupėti. Ją apsupa milžiniškos šmėklos — dabar kalinamų ir marinarų, milijonų numarintųjų lietuvių ir nelietuvių šmėklos. Sluckio marionėčių teatras išblėsta kaip miniatiūrinis mėlų malūnelis beribiame nesovietinės tiesos horizonte.

jp

de Chardin knygoje. Bet autentiškų pritaikymų rasime ir šiais laikais. Jų visų autentiškumas remiasi tuo pačiu pagrindu. Jei tuo pagrindu nesiremia, tai jie ne tik „nenuoseklūs“ ar „neviensiai“, jie nėra krikščioniškas humanizmas.

Panašiai be pagrindo ir net be bandymo įrodyti Paškus teigia, kad šiuo metu krikščionišku humanizmu paremta išlaisvinimo mintis yra „stipriai veikiamas marksistinės ideologijos, ... psichologinio egocentrizmo“ (psl. 112). Bet juk bet koks egocentrizmas prietaisauja krikščionišku humanizmu paremtam išlaisvinimui, kuris kaip tik yra per Kristų išlaisvinimas iš egocentrizmo ir pakeitimas į Dievoecentrizmą. Lygiai tuo pačiu pagrindu atmetini visi Paškaus pateikti pavyzdžiai, jeigu (ir kiek) jis juos pateikia kaip šių laikų krikščionišku humanizmu paremtą išlaisvinimo minties atvejus (žr. psl. 112, 114-144).

Kaip anksčiau jau pastebėjom, savo knygoje Paškus nepaaiškino, kas krikščioniškame humanizme yra žmogaus išlaisvinimas. Tuo esminių praleidimų, deja, Paškus užsimerkė krikščioniško humanizmo visais, taigi ir šiais laikais, kaip pavyzdžiui, Teilhard de Chardin, skelbiamam ir igyvendinamam žmogaus

(Nukelta į 4 psl.)

„Nešu Tau eilėraštį...“

NIJOLĖ JANKUTĖ-
UŽUBALIENĖ

Nešu Tau eilėraštį,
Tą mažytį balto debesio namą,
Kur gali užėjus sušilti,
Ar pabūt su savim...

rašo Lietuvoje gyvenanti poetė
Janina Degutytė, o išeivijos
poetė Julija Švabaitė jai
pritaria:

Nieko labiau nenorėčiau,
Tik rašyti gražų eilėraštį,
Apie Tavo gyvenimą...

Gyvenimas — nuo eilėraščio
Iki eilėraščio...

nes eilėraštis yra daugiau,
negu žodžių rinktinė.

Mokausi tautosi žodį,
Kad jis būtų toks,

Kaip pradžioje,
Siltas, spinduliuojąs vaivorykštę

— sako poetė Liūnė Sutema.

Poezija — poeto gyvenimas, atvertas skaitytojui tartum durys į namus, kur vėjų blaškomas ras užuovėja, sušalęs — karštą židinį, klaidžiojantis — naujus takus, nusiminges — viltį.

Lietuva, lyrikų šalis, išugdė gausias eiles puikių poetų ir poečių, kurių žodis lietuvių kėlė, džiugino, jo dvasią maitino nuo anos — Basanavičiaus — iki šios — pagrindinės — „Aušros“.

Lietuvės moters ir lietuviško žodžio yra ilga ištikimos meilės istorija. Ji prasidėjo su knygnešio atneštu elementorium, beverpiant skaitytu piemenėliui. Ir džiaukimės, ta meilė dar nepasibaigė, nes turime motinų, mokytojų ir poečių, kurioms lietuvių kalba yra didysis turtas.

Galbūt lietuviškos moters nuo amžių paveldėtas sugebėjimas įsiklausyti ir įsijauti į ją supantį pasaulį, į besiformuojančių žodžių skambesį kūdikio lalėjime ar jų vėšų išsiskleidimą dainoje, davė mums tas poetes, kurios, kaip gerosios laumės, visokių negandų pritvinkusiame dangulyje, vis dar išvynioja neblunkančių spalvų lietuviško žodžio juostas.

Šį vakarą su džiaugsmu sveikiname mūsų viešniais, penkias poetes: Danguolę Sadūnaitę, Oną Mikailaitę, Juliją Švabaitę, Vitaliją Bogutaitę ir Liūnę Sutemą. Jos atneša mums savo eilėraštį, mažytį, o tačiau talpų namą, kur visiems užteks vietos sušilti, pamąstyti, pabūt su savim ir savaisiais!

Danguolė Sadūnaitė, 8 rinkinių autorė, trumpų žodžių, akimirkos įspūdžių poetė. Nors trumpos tos akimirkos, bet daug pasakancios: Sadūnaitė į kelis žodžius sukoncondensuoja begalę užuominų. Poetės pasaulėjauta surišta su neišsamią gamtos dinamika. Per gamtą ji randa kalbą su Dievu. Su savo lygiateisiu draugu — vasara, žiema, medžiu, lapu, gele, lietu — poetė veda nuoširdų dialogą, į kurį įjungtas pats Tvėrėjas.

Onai Mikailaitėi religinis jausmas ir jo išraiška natūralūs ir savi. Jos pasaulėjautoj Dievas turi centrinę vietą. Tačiau jis ne koks abstraktas ar teologinė dogma, bet žmogiškas Dievas, artimas poetės draugas. Ona Mikailaitė giliai jaučia antgamtinį pasaulį, kuris atsispindi gamtoje. Ji ieško ryšio tarp tų pasaulių, intymiai kalbėdamasi ne tik su Dievu, bet ir su žmogum: senoliu-pagonimi, dievdirbiu-krikščionimi; ji kalbasi su šventais ažuolais ir krikšto vandeniu; su stebuklingomis Lietuvos Marijomis ir Rūpin-tojeliais, tikėdama ateitimi, kada bus „metas mažiesiems užvaldyti žemę“.

Aktorė Laima Sulaitytė-Day deklamuoja per Moterų poezijos vakarą kovo 15 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

Mikailaitės poezija pasižymi teigiamą pasaulėžiūrą, tvirtinančiu tonu, subtiliu žaismu tarp lyrikos ir lengvo humoro.

Julija Švabaitė, gyvenanti Chicagoje, mūsų kaimynė, mūsų artimoji poetė. Jos poezija taip pat artima skaitytojui, ypač moteriai. Galbūt todėl, kad jos eilėraščiai rišasi su buitimi. Tačiau tą buitį, tą kasdienę pilkumą poetė išsako niuansuotai, intensyviai, su moterišku intymumu. Jos įvaizdžiai konkretūs, be sentimentalio puošmenų, tačiau jos eilėraščiai kalba iš širdies į širdį, ir skaitytojas jaučiasi tvirtai įjungtas į poetės išgyvenimus. Julija Švabaitė yra išleidusi tris poezijos rinkinius.

Janina Degutytė yra viena talentingiausių ir mylimiausių, Lietuvoje gyvenančių poečių. Kaip būdinga romantinės pasaulėjautos žmonėms, Degutytės kūrybinis impulsas yra gamta. Ji poetei — gyvoji pasaulio siela. Todėl ryšys su gamta poetei neapsakomai brangus. To ryšio išsaugojimas — vienas iš ryškiausių Degutytės poezijos bruožų.

Janinos Degutytės pasaulėjautoj yra kažkas ypatingai lietuviško. Galbūt begalinis poetės intymumas gamtai, kaip lygiateisiu asmeniui, seseriškumas žemei-gimdytojai, sudvasinimas

visko, kas joje auga ir klesti, primena senovės lietuvių tikėjimą ir būdą.

Poetė priima gyvenimą atvira širdimi, atiduodama save visą. Todėl jos poezija — nuolatinis degimas, savęs išdalijimas, jausmo tikrumas. Į Degutytės kūrybą žiūrime, kaip į viltį, paguodą ir šauksmą gyventi kiek galint prasmingiau ir žmogiškiau.

Judita Vaičiūnaitė — antra garsi, talentinga ir mylima Lietuvos poetė, išleidusi daugelį populiarių poezijos rinkinių. Kaip Janina Degutytė dainuoja gamtą, žemę-žmogų-gamtą, taip Judita Vaičiūnaitė — meile-moteriškumą-miestą-meilę. Ją galima laikyti mums mažai pažįstama, savotiškai egzotiška Lietuvos miesto poetė. Vaičiūnaitės miestas pulsuoja moderniąja kasdienybe, tačiau po ją, lyg po permatomu šydu, glūdi Lietuvos istorija, dar tebegyva, dabartį nuspalvinanti senovė.

Vaičiūnaitė yra meile paženklinto moteriškumo poetė, atgaivinus romantinį meilės išgyvenimą. Jos eilėraščiai suvėti lyg karoliai iš mažų, kuklių kasdienybės momentų. Tie momentai, perleisti per intymiausių poetės jausmus, per jos meilės šilumą, nušvinta nuostabiomis spalvomis, perteikdami esminių tikrovės bruožus.

Moterų poezijos vakaras Chicagoje

Chicago Jaunimo centre 1986 m. kovo mėn. 15 d. įvyko moterų poezijos vakaras. Jį surengė Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserų rėmėjos Chicagoje. Savo poeziją skaitė viešniai: Chicagoje gimusi Liūnė Sutema ir Julija Švabaitė-Gylienė bei iš toli atvykusios Vitalija Bogutaitė (Baton Rouge, Louisiana), Danguolė Sadūnaitė (Putnam, Connecticut) ir Ona Mikailaitė (Putnam, Connecticut). Eglė Juodvalkė (gyvenanti Muenchene, Vokietijoje), Editos Nazaraite (Kanadoje) ir Lidijos Šimkutės (Australijoje) bei Lietuvos poečių Janinos Degutytės, Juditos Vaičiūnaitės ir Onės Baliukonytės eilėraščius perteikė jaunos deklamuotojos: aktorė Laima Sulaitytė-Day, Daina Antanaitytė-Velasquez ir Audrė Kižytė. Rašytojai Nijolė Jankutė — Užubalienė negalint pačiai savo interpretacinių komentarų skaityti, vakaro programą pravedė Audrė Kižytė, netikėtam uždaviniui priaugusi ir jį pasigėrėtinai atlikdama.

Vakarą pradėjo rengėjų vardu Marija Remienė, tardama: „Mūsų tautoj moteris prie verpstės pasakas sekė — audė drobes ir dainos žodžius. Jos pasakose, dainose ir poezijoje,

tarsi veidrodyje, buvo matyti ji pati ir pasaulis, besupantis ją ir atspindįs jos vidų. Nutilus dainoms ir pasakoms, poezija moteriai, rinkiniu įkvėpimu apdovanotai, liko kelias išsakyti save — apglėbti pasaulį savo nuojautomis, jausmais ir žodžiais. Norisi pajusti, ką jaučia ji. Tam ir ryžomės šiam vakarui — leisti moteriai savo poezija paliesti mus ir mummyse palikti atgarsį“.

Nijolės Jankutės — Užubalienės įvadas į poezijos vakaro temą toliau ją apibendrinė, o įtarpai prieš kiekvienos poetės kūrybos skaitymą apibūdino labai skirtingus mūsų poečių pasaulius. Šiame numeryje spausdinamas išsiai Nijolės Jankutės-Užubalienės komentarų tekstas.

Vakarą užbaigė Salomėja Endrijonienė, Putnamo seselių rėmėjų pirmininkė, padėkodama viešnioms poetėms ir deklamuotojoms už suteiktą čikagiečiams poezijos šventę. Pažymėtina, kad šio renginio Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserų rėmėjos Chicagoje ėmėsi ne kaip dar vieno būdo telkti lėšas jų remiamai vienuolijai, bet grynai iš noro iškelti lietuviškos moters kūrybinį žodį, kad jis suskambėtų mūsų kasdieninio rūpesčio persmeltose dienose. Tai joms su kaupu pasisekė.

a.l.

Onė Baliukonytė — nauja, kylanti žvaigždė Lietuvos poezijos padangėje, laiminti premijas bei kritikų ir skaitytojų dėmesį. Jos poezija pasižymi jausmo intensyvumu ir aistringų tiesos ieškojimu. Baliukonytei nėra iš anksto nuspręstų vertybių, o tik skaudus jų ieškojimas. Jos poezija — dvasios pastanga pajusti stiprybę, augančią iš nevilties. „Gyventi ir jaust karalienės išdidumu, elgetos atkaklumu“ gali būti Baliukonytės poezijos motto.

Vitalija Bogutaitė yra išeivijoje subrendusi ir išsimokslinusi poetė, trijų eilėraščių rinkinių autorė. Jos poezijoje moteris grumiasi su žeidžiančiu, gydančiu, dovanojančiu, atimančiu laiku. Poetė nori laiką prisijaukinti, bet tai padaryti galima tik pripažįstant jo galią. Bogutaitės eilėraščiai supasi ant ribos, skiriančios saulėtą vaikystės „anapus“ ir susvetimėjusį, bauginantį „šiapus“. Jos poezijoje ryškus nusivylimas dvidešimtojo amžiaus miestu, žmonių susvetimėjimu, technika. Šviesusis pasaulis vis labiau tolsta ir vis labiau aiškėja, kad „Ne su visam parėjom, / Tik su visam ne-grįšim“.

Liūnė Sutema — 6 poezijos rinkinių autorė. Viena iš pirmaujančių išeivijos poečių. Liūnės Sutemos poezija nėra žaismingų rimų dainuotinė, bet didelės įtampos, kartais net kraupių poetės išgyvenimų intymus atvėrimas. Dažnai Liūnės Sutemos eilėraščių pagrindinė veikėja yra mirtis. Kova tarp sunaikinimo ir išlikimo, tarp mirties ir gyvybės — ryškus Sutemos poezijos bruožas. Tačiau poetė nėra beviltiška: ji rodo mums iš pelenų, sausros, degėsių kylančią naują gyvybę.

Poetei charakteringa eilėraščio prasmę paryškinti tai paralelėmis, tai kontrastais, naudojant gausius palyginimus ir netikėtas metaforas. Jos poezijoje daug simbolikos, bibliinių bei folklorinių elementų.

Edita Nazaraite prieš porą metų atvyko iš Lietuvos į Kanadą ir jau pasireiškė kaip gabi poetė savo pirmuoju, laisvam krašte išleistu poezijos rinkiniu *Medaus ir kraujo lašai*. Verlibro ritmais poetė išsako savo dalia, besigrumdama su likimu tarp vilties ir nevilties. Subtilūs išgyvenimai, motinos ir Lietuvos ilgesys, karšta ir skaudi meilė — Editos Nazaraite eilėraščių temos. Įdomu, kad poetė yra ir dailininkė. Vilniuje baigusi Dailės institutą, įsigijo iliustratorės specialybę. Poezijos knyga yra papuošta jos pačios simboliškomis iliustracijomis. Atrodo, kad

Moterų poezijos vakaro 1986 m. kovo mėn. 15 d. Chicago Jaunimo centre programos dalyvės. Priekyje (iš kairės): Julija Švabaitė-Gylienė, Danguolė Sadūnaitė, sesuo Ona Mikailaitė. Stovi: Nijolė Jankutė-Užubalienė, Liūnė Sutema, Vitalija Bogutaitė.

iš ciklo

GRAFFITI

din ni Sutema

Legendų žmonės sugrįžta pas mus,
išsilgę namų ir mirties —
Legendų žmonės sekioja mus,
lyg šešėliai svetimos praecies
ir laukia,
kada Saulės Medis pražyds,
ir vienkartinė šviesa juos užlies
atimdama veidus ir vardus —

Pašaukite mane, atspėję vardą,
ir aš žiemosių jumyse,
Saulės Medžio šaknis glausdama —
ir aš pavasarėsiu jumyse,
Saulės Medžio lapus skleisdama —
būsiu tyli, nematoma —
tik atspėkite vardą
ir priimkit mane —

Badauja, gelbėkit!
Badauja, padėkit! —
šaukia skelbimai
veidais pasenusių,
veidais negimusių vaikų —
ir tu po jais pieši,
raidėm į vaisius panašiom:
kaip padėti galiu?
Aš nevalgau ir nebadauju —
tik paukščius lesinu
saulėgrąžų sėklom, augintom
mėnulio pilnatyje —
Ir tris kartus nusilenkus
prašau Žemynos, kad ji saugotų
laukius ir sodus visose šalyse
gindama nuo nederliaus ir paukščių —
Mano paukščiams augs saulėgrąžos
mėnulio pilnatyje —

Sventas Tėvas bučiuoja Meksikos žemę,
liečia Afrikos žemę,
laimina gaubli,
kad nei viena šalis
neliktų aplėista —
Žemė lieka žeme —
ir kiekviena, kaip manoji,
gyva tik krauju,
nekrįštų ir krikštų —

Editos poezija auga iš dailės
klodu.

Eglė Juodvalkė, dviejų poezijos rinkinių autorė, pasižymi sugestyvumu, lakia ir turtinga vaizduote. Šių dienų poezijos uždaramas, vidiniai prietaravimai, fragmentiškas būdingi ir Eglei Juodvalkei. Tačiau poetė drąsiai užuominomis išsako savo baimę, ilgesį ir sugeba skaitytojui parodyti, kad jos troškimai, ieškojimai ir praradimai yra iš tikrųjų

mūsų visų patirtis ir išgyve-
nimas.

Nežiūrint neįprastos formos, kartais šokiruojančių įvaizdžių, Juodvalkės poezija yra tvirtai įaugusi lietuviškon tradicijon ir dažnai atspindi mūsų tautos problemas.

Lidija Šimkutė — lietuvių poetė Australijos kontinente, dviejų rinkinių autorė. Šimkutės poezija uždara, skaitytojui nelengvai pasiekiamą, nes poetė vartoja sunkiai suvokiamus aforizmus ir neįprastus simbolius. Galbūt jos nenoras atviriau komunikuoti, apsiibrėžimas siauru specifiniu įvaizdžių ratu atliepia šių dienų žmogaus susvetimėjimą žmogui. Tačiau poetės originalumas, didelių kontrastų ir kontradikcijų derinimai priverčia skaitytoją susimąstyti.

Kodėl Sovietai
nedalyvavo
PEN kongrese?

Aštuoni Sovietų rašytojai — septyni rusai ir vienas kirgizas — buvo pakviesti dalyvauti svečių ir stebėtojų teisėmis sausio mėnesį New Yorke vykusiam Tarp-tautiniame rašytojų organizacijos PEN kongrese. Kongreso išvakarėse, Sovietų Sąjungos rašytojų sąjungos pirmininkas sekretorius atmetė pakvietimą, sakdamas, kad Sovietai nenori bendrauti su kongrese dalyvaujančiais iš Sovietų Sąjungos išvykusiais ir kitais rašytojais, kurie „ekselbia neapykanta“. Del tokių rašytojų dalyvavimo, pareiškė jis, kongrese bus „nėra“.

Kraujas lieka krauju,
ir tikiu jo gajumu,
kaip savosios žemės —
O vienok, taip noris ieškoti
žemių dar neliestų —

Balandžio drungnas lietus —
paskutinė kovo šalna —
bus leduoti heliai —
atsargiai —
tegu —
aš nevaikštau ir nevažiuoju,
linguoju supuoklėj
ir akmenukais žaidžiu,
tik laidynės Dovydo neturiu —
ir pažadinus savo Angelą Sargą
prašau, kad jis žvilgteltų
į anuos
pakelėse ir kelyje —

Dailiom, išlygiuotom raidėm,
tu klausi:
kur ir kada man gyventi?
Atsiminimuose — vakar?
Skambančioj erdvėj — rytoj?
Ar dabar — narve, savyje
ir laukti — ?

Pašauk, man davęs vardą,
ir gyvensi manyje.
po amžinu Saulės Medžiu,
belaikeje šviesoje —
tik duoki vardą
ir pašauk mane —

Graffiti uždraustas —
Negalima savo jausmų
rašyti, braukti viešai —
Tu manęs negirdi,
tu savęs nematai —
Tegu — Nesvarbu —
tik kvėpuok, kvėpuok
ir ištrinki viską
savo kvėpavimu —

konstruktyvi atmosfera“. Tu Sovietų Sąjungai nepatinkama rašytojų veikla yra nukreipta „prieš žmonijos kovą už taiką ir tarpusavio susipratimą“. Pasak Markovo, pakvietimo atmetimas nereiškia, kad Sovietų rašytojai yra nusistatę prieš „pasikeitimą skirtingomis nuomonėmis“.

Sausio 16 d. įvykusioje spaudos konferencijoje prieš keletą metų emigravęs rusų rašytojas Vasilijus Aksionovas pareiškė, kad Sovietai nutarė nedalyvauti PEN kongrese dėl jame būsiančių „pabaltiečių išeivių“. Anot jo, Sovietai „visad teikia daug reikšmės pabaltiečių dalyvavimui PEN posėdžiuose.“

Estai ir latviai įsteigė savo PEN centrus dar prieš Antrąjį pasaulinį karą. Lietuviai savo centru nespejo įsteigti: šiuo metu lietuvių išeiviai rašytojai priklauso vad. „PEN-in-Exile centrai“. Aksionovas priminė, kad Sovietų valdžia laiko estų ir latvių PEN centrus nelegaliais, nes jie neatstovauja „sovietinėms socialistinėms respublikoms“, o „nepriklausomoms, dabar okupuotoms valstybėms“.

Pastangos įsteigti PEN centrą Sovietų Sąjungoje prasidėjo jau 1934 metais. Bet Sovietų valdžia buvo priešiška tarp-tautinei rašytojų organizacijai ir 1940 metais, okupavusi Latviją ir Estiją, uždarė tenykščius PEN centrus. Del Maskvos spaudimo, šiandien neveikia Čekoslovakijos ir Lenkijos centrai. Tarp 1960 ir 1970 metų Sovietai iškėlė sąlygą jų įstojimui į Tarp-tautinį PEN klubą — uždaryti užsienyje tebeveikiančius estų ir latvių centrus, išeivių rašytojų centrą ir pakeisti PEN chartos tekstą apie kūrybinę laisvę. PEN vadovybė atsiskė tas nuolaidas padaryti.

(EJTA)

Muzikos ir poezijos šventė Bostone

Lietuvių išeivijos įvairių menų atstovų „statusas“ mūsų visuomenėje vis dėlto yra gerokai skirtingas negu anais geraisiais praeities laikais, o gal net ir dabartinėje okupuotoje Lietuvoje. Nesakykite, kad mes juos atstumiamė nuo „garbės stalo“ ar laikome kokiais veltėdžiais. Bet ypač „mažakraujėse“ lietuvių gyvenvietėse kartais dažniau prisimename mirusiuosius ir už juos pavėluotai nukrapiname vieną kitą krokodilo ašarą, o užmirštame čia pat dar vegetuojančius, — nustoja domėtis jų muzika, daile ir dar greičiau poezijos žodžiu, kol atsiranda koks nors „visuomeninės tarnybos“ reikalas. Ir tada jau šokame ieškoti šių savo talentingų tautiečių pagalbos įvairių organizacijų ar asmenų jubiliejų iškilmingumui padidinti, laisvės dienų rengimams paryškinti, patriotiniams jausmams piniginiam vajui patiprinti ir panašioms beveik samdiniui darbams. O jų meno įvertinimo balansas — kiek ta proga buvo surinkta dolerių...

Tad nepaprastai malonu, kad Lietuvių Bendruomenės Bostono apylinkės valdyba gerai suprato, kad vis dėlto jau laikas atkreipti dėmesį ne tik į jų kultūrininkų kitiems teikiama materialinę patarnavimą ar pašalvą naudą, bet ir į juos pačius bei į jų kūrybą be jokio kito pašalinio tikslo. Tokia gražia intencija ji ir pasiryžo š.m. balandžio 20 d. 3 val. po pietų So. Bostono lietuvių piliečių draugijos III a. salėje surengti muzikos ir poezijos šventę, kokia čia labai seniai buvo ir kuri pati jau būtų kultūrinis pelnas.

Žinoma, gal kai kas paklaustų: o kuo gi ji savo programą jau taip skirs iš nuo kitų eilinių mūsų renginių, taip pat skambiai reklamuojamų? Pirmiausia šis muzikos ir poezijos koncertas yra skiriamas su čia gyvenančio kompozitoriaus Jeronimo Kačinskio ir poeto Bernardo Brazdžionio naujausia kūryba supažindinti ir patiems jos autoriams pagerbti. Šia proga poetas Bernardas Brazdžionis, taip pat buvęs bostonietis, parsikviečiamas net iš Los Angeles retam ir draugiškam susitikimui scenoje.

Renginio muzikinė programa yra svari, įvairi ir aprėpianti taip pat ir kitų kompozitorių kūrinis. Koncertas pradėdamas Roberto Schumann'o duetu iš „Phantasies tuestuecke“, — vienu labai spalvingu šio kompozitoriaus romantinės nuotaikos kūriniu. Tai smuiko ir violončelės dialogas su melodingai dainuojančiu fortepionu akompanimentu. Po to — bus pirmą kartą išstai groma Jeronimo Kačinskio Siuita Nr. 2, sukurta 1985 m. Tai veikalas, gana glaudžiai besiremiantis lietuvių liaudies melodijos ir harmonijos struktūra. Jis susideda iš keturių kontrastuojančių dalių: Motušės rauda, Sutartinė, Daina ir Kaimo muzikantas. Šią pirmąją koncerto dalį užbaigia poetas Bernardas Brazdžionis, pateikdamas pluoštą savo naujausios kūrybos.

Antroji koncerto dalis pradėdama dviem Ludwig von Beethoven Nr. 3, C minor Trio ištraukomis smuikui, violončelei ir fortepionui: Menuetto e Finale. Tai dramatinio pobūdžio kūrinys, pilnas staigių dinaminį kontrastų su meistriskai išvystyta formos struktūra. Po šio muzikinio numerio — draugiškas suoktūvinis rankos paspaudimas mūsų kūrėjams.

Ir paskutinė muzikos ir poezijos šventės naujiena — Bernardo Brazdžionio patriotiniams žodžiams sukurta kantata „Ateities giesmė“. Tai originali Jeronimo Kačinskio kompozicija sopranui ir bosui solo, mišriam chorui ir fortepionui, santūraus modernumo stiliumi, kuri dabar yra instrumentuojama simfoniniam orkestrui. Kūrinio muzikinės idėjos keičiasi, įvairuodamos poezijai atitinkamomis išraiškomis, išsakydamos tėvynės kancias, jos ilgesį ir praradimo sielvartą, maldą ir tikėjimą Praamžiaus palaima, pergalės viltį ir šviesios ateities reginį.

Bet šį kartą didžioji retenybė yra ir kantatos „Ateities giesmė“ bei kitos muzikinės programos

atlikėjų beveik tarptautinė sudėtis — aplamai nedažni tokie svečiai Amerikos lietuvių scenoje. Renginio instrumentinę dalį atliks Berklee muzikos kolegijos profesorė Joan Huntley (smuikas), Brian Capouch (violončelė), ir profesorius Jeronimas Kačinskas (fortepijonas). Kantatoje solo partijas atliks solistai: Varšuvos ir Naujosios Anglijos konservatorių auklėtinė Ona Aleksaitė, sopranas, ir japonas Chriss Nomura, bosas. Giedos profesorius Brian O'Connell diriguojamas 35 asmenų Berklee kolegijos Concert Choir, o fortepiono partiją atliks pianistas Wayne Ward.

Taigi neabejotina, kad LB Bostono apylinkės valdybos pastangos negausioje kolonijoje suorganizuoti tokį neeilinį įvykį yra vertos visų mūsų paramos ir nuosirdaus pasigėrėjimo. O ypač dar ir dėl to, kad šio didžiojo renginio „techniškąją vykdytoją“ yra jau šviesios minties mūsų jaunesnioji ir vidurinioji karta, kuri tuo liudija, kad gyvena ir siejosi visų mūsų bendrais kultūriniais interesais, turi pakankamai energijos išteklių ir drąsos net tokiems plataus masto užmojams. Bet šis jų darbas bus bent moraliniai atlygintas tik tada, kai mūsų tautiečiai pripildys salę, įvertins jiems teikiamas kultūrinės vertybės ir tokiu būdu regimai pagerbs mūsų kūrėjus, o drauge — ir kitataučius programos vykdytojus, kurie entuziastingai kala lietuvių kalba kantatos tekstą ir nori suteikti džiaugsmo lietuvių publikai.

A.G.

Nuomones ir pastabos

Dėl mūsų kompozitorių muzikos transliacijų

Visiškai sutikdamas su pagrindinėmis A. Kučiūno mintimis („Svečias iš Vilniaus, bet kur čia būvui?“), *Draugas* 1986 m. kovo mėn. 29 d.), norėčiau tik šiek tiek kitaip paryškinti vieną kitą jų niuansą.

Kalbama apie tai, kad didžiausioji JAV klasikinės muzikos stotis WFMT kovo mėnesį perdavė bene 9 įžymaus okupuotos Lietuvos kompozitoriaus Antano Rekašiaus kūrinius. A. Kučiūnas šių transliacijų rengėjas už tai sveikina, tačiau pridėda ir tokią pastabą: „Mes, o gal ir nelietuviai radio klausytojai vis dėlto būtume buvę laimingesni, jeigu WFMT stotis būtų transliavusi ir kitų dabartinių Lietuvos kompozitorių muziką, pvz., Bajoro ar Kutavičiaus, kurie, gerai žinome, yra ir nuosairesni, ir lietuviškesni“.

Si pastaba gali kai kam sukelti mintį, jog minėta lietuvių kompozitoriaus kūrybai skirtoji „miniserija“ buvo absoliučiai vienkartinis įvykis, užtat būtų buvę geriau, jeigu tuo kompozitorių būtų buvęs pasirinktas ne Rekašius, o Bajoras ar Kutavičius. Bet tokiai minčiai nereikėtų pasiduoti. Tiesa, kad ši transliacijų serija buvo savo pirmoji. Bet neįėjai ji turėtų būti ir paskutinioji?

Pats A. Kučiūnas pagrįstai ragina mūsų „kultūrinius veiksmus“ pradėti rengti tokias lietuvių kompozitorių kūrybos transliacijas per didžiąsias JAV radio stotis ir duoda šia kryptimi konkrečių, naudingų sugestijų. Čia autorius pasiūlymą ir paremia: tebūnie Rekašius tik pirmas, bet ne paskutinis „prasi-veržėlis“ į radio bangų viešumą; tegu Rekašius seka Bajoras, Kutavičius, Balakauskas, Jakubėnas, Gaidelis, Kačinskas, Lapinskas ir visi kiti iškiliųjų mūsų kompozitorių tiek anoje, tiek šioje geležinės uždangos pusėje.

Ir nenutylėkime fakto, kad tokią „ekspoziciją“ mūsų meistrams suteikti yra visiškai įmanoma — jeigu bus atidžiai mezgami ryšiai su amerikiečių stotijų vadovybėmis ir dirbama tokiu pat atkaklumu, kokį parodė čekietis Algis Grigas, WFMT stoty-

Profesorius Simas Sužiedėlis (1903-1985)

Nuotrauka Algimanto Kezio

Vakaronė pagerbti a.a. profesorių Simą Sužiedėlį

Praeitų metų rudenį netekome profesorius Simo Sužiedėlio — žinomo istoriko, buvusio Aiteininkų Federacijos vado, mūsų spaudos darbuotojo, Prof. Simas Sužiedėlis gimė Petrapielyje 1903 m. lapkričio mėn. 10 d. Augo Lietuvoje, Varėnos apylinkėse. Lankė Vilniaus lietuvių gimnaziją. Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, toliau studijavo istorijos mokslus Rygos universitete. Mokytojuojo Rygos Lietuvių gimnazijoje. Kėdarnių gimnazijoje, o nuo 1939 m. dėstė istoriją Vytauto Didžiojo universitete. 1940 m. buvo paskirtas Lietuvos kompozitoriaus Antano Rekašiaus kūrinių. A. Kučiūnas šių transliacijų rengėjas už tai sveikina, tačiau pridėda ir tokią pastabą: „Mes, o gal ir nelietuviai radio klausytojai vis dėlto būtume buvę laimingesni, jeigu WFMT stotis būtų transliavusi ir kitų dabartinių Lietuvos kompozitorių muziką, pvz., Bajoro ar Kutavičiaus, kurie, gerai žinome, yra ir nuosairesni, ir lietuviškesni“.

Atsidūręs tremtyje toliau dirbo mokslinį ir visuomeninį darbą. Hanau lietuvių stovykloje, Vokietijoje, globojo Dainavos ansamblių ir rūpinosi lietuvių tremtinių kultūriniais reikalais. JAV-ese

je prastūmęs Antano Rekašiaus kūrinių transliacijų seriją. Iš tiesų, kodėl organizuoti mūsų „kultūriniai veiksniai“ (A. Kučiūno žodžiais tariant) negalėtų pakartoti tai, ką atliko vienas privatus asmuo gynai asmeniškai savo iniciatyva?

Tik dėl vieno (tiesa, šalutinio) A. Kučiūno teiginio norėčiau iš principo suabejoti. Autorius rašo, kad Rekašius kūriniuose nėra „nei lietuviškų gaidų atbalsio, nei joms būdingo lyrizmo“. Nesuprantu, kas tai būtų per daiktas tos lietuviškos „gaidos“ ir kuo jos skiriasi nuo nelietuviškų. Gal autorius turėtų omeny lietuviškos dainos ar lietuviški motyvai? Jei taip, tai Rekašiaus muzikoje iš tiesų jų nėra daug. Tačiau kodėl tik folkloras yra lietuviškumo kriterijus? Kodėl negalėtume manyti, kad jeigu gera muzika yra sukurta lietuvių kompozitoriaus, tai ji tuo pačiu ir yra lietuviška? Neįėjai tvirtinsim, kad Bachas ir Hindemithas nėra „vokiški“, kadangi jų kūryboje beveik negirdėti nei vokiškų dainų atbalsio, nei joms būdingo romantizmo?

M. Drunga

Ne stogastulpis, o kryžius

Nekrologą Klemenso Čerbulėno atminimui (*Draugas*, 1986 m. kovo mėn. 15 d.) redakcija iliustravo trimis gražiomis Lietuvos kryžių nuotraukomis. Pirmoji, fotografuota paties Čerbulėno 1965 metais, klaidingai pavadinta „stogastulpiu“. Tai yra kryžius su dviem koplytelėmis. Tiesa, Paulius Galaunė savo 1930 metų knygoje *Lietuvių liaudies*

nuo 1952 iki 1963 metų buvo Aiteininkų Federacijos vadas, nuo 1951 iki 1965 *Darbininko* vyriausiasis redaktorius. Mirė 1985 m. rugsėjo mėn. 22 d. Brocktone, Massachusetts, kur ir palaidotas.

Prof. Simas Sužiedėlis išleido daug istorinių veikalų, taip pat daug rašė religinėmis ir ateitininkų sąjūdžiui svarbiomis temomis. Ypač svarų darbą atliko, sudėdamas šešių tomų *Encyclopediją Lietuviai anglų kalba*. Pastaruoju metu redagavo *Lietuvių enciklopedijos* papildymų tomą.

Vakaronė profesoriumi Simui Sužiedėliui prisiminti bus penktadienį, balandžio 11 d. 7.30 v.v. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje. Apie prof. Simą Sužiedėlį, mokslininką, veikėją ir žmogų, kalbės jo sūnus, istorikas dr. Saulius Sužiedėlis. Bus rodomas Algimanto Kezio dokumentinis filmas „Simas Sužiedėlis“. Vakaronė rengia Budrio vardo Lietuvių foto archyvas. Kviečiami visi mokslo ir kultūrinės veiklos bičiuliai.

menas tam tikras koplytelės vadina stogastulpiais, bet Ignas Končius maždaug tuo pačiu metu Lietuvoje skelbė *Zemaičių padangės kryžių ir koplytelių statistiką*, nebeminėdamas stogastulpių. 1965 metais Chicagoje išleista Igno Končiaus knyga *Zemaičių kryžiai ir koplytelės*. Kiek vėliau, 1970 m. Romoje išleista dr. Jono Griniaus knyga *Lietuvių kryžiai ir koplytelės*. Taip rašoma ir *Lietuvių enciklopedijoje*, kur stogastulpiais vadina „pirmąsčius stulpinius medžio kryžius“ ir toliau nurodo į kryžių (LE XXXVIII). Sovietinė *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* (X t., 1983 m.) suveda koplytelės ir koplytstulpis į vieną straipsnį „Stogastulpiai“. Ankstesnioji *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija* (II tomas, 1968 m.) duoda straipsnį „Koplytstulpiai ir stogastulpiai“, iliustruotą Antano Rūkštelės piešiniais iš minėtos Pauliaus Galaunės 1930 metų knygos. *Mažonoje lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje* nėra straipsnio „Stogastulpiai“.

Išvada: kryžius vadinkime kryžiais, o koplytelės jų vardu, kaip rašė Ignas Končius ir Jonas Grinys. Kartais pakenčiamas ir koplytstulpis vardas, jei dominuoja stulpo masė, o ne koplytelė su stogeliu. Geras pavyzdys: trečioji Klemenso Čerbulėno nekrologo nuotrauka (1902 metų koplytstulpis su kryželiu). Dabar Lietuvoje drožia visokias pasaulietinio siužeto medines skulptūras. Kai kurios yra stulpo pavidalo ir turi stogelį. Tokios skulptūros gali būti vadinamos ir stogastulpiais.

Jurgis Gimbutas

Šv. Kazimiero jubiliejaus leidinys

1484-1984: Šventojo Kazimiero penkšimtis. Išleido Švento Kazimiero 500 metų mirties sukakties centrinis komitetas. Redagavo Balys Raugas. Spausdino Pranciškonai, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Tiražas 750 egz., 478 psl.

Gal nė vienas išeivijoje plačiau minėtas jubiliejus nesusilaukė taip išsamios, taip rūpestingai paruoštos, taip turiningos knygos, kaip šis šv. Kazimiero jubiliejus. Ne veltui įžangoje centrinio komiteto žodžiais skelbiama: „Vatikane įvykusio minėjimo atgarsiai sklido ne mūsų pastangomis. Juos išnešiojo televizija, radijas ir įtakingiausioji spauda įvairiausiomis kalbomis. Poveikiai buvo reikšmingi. Pasaulyje atskirų lietuviškų telkinių organizuotoms iškilmėms tapo atviri pagarsėjusių katedrų altoriai, gausiai ir aktyviai dalyvaujant kardinolams, arkivyskupams, vyskupams, vyriausybių nariams. Šių pareiškimų kartais buvo stebinančiai šilti ir svarbūs okupuotai Lietuvai“.

Leidinio redaktorius Balys Raugas su dideliu kruopštumu surinkęs jubiliejaus progą padarytus poezijos Jono Pauliaus II, Lietuvos ir išeivijos vyskupų, mūsų diplomatinio korpuso vadovų, laisvinimo veiksmų pirminkų pareiškimus, sveikinimų tekstus, leidinių recenzijas, jubiliejinį pašto ženklų ir medalių aptarimus ir plačius reportažus iš minėjimo iškilnių Romoje, įvairiose Pietų Amerikos valstybėse, įvairiose Jungtinėse Amerikos valstybėse, Kanadoje, Australijoje, Europoje (Londone, Graze, Milane, Pariziuje, Bad Woerishofene, Lenkijoje — Vroclave, Seinuose, Krokuvoje).

Suregistruoti įvairiose kraštuose skautų, ateitininkų, vyčių šv. Kazimiero minėjimai, plačiau aptariamas Pasaulio lietuvių katalikų religinis kongresas Toronte — jubiliejaus užbaiga su ten buvusiomis paskaitomis, jaunimo simpoziumu, opera, religinėmis apeigomis, net ir banketo aprašymu. Leidinys papildytas kun. prof. Pauliaus Rabikausko paskaitos apie šv. Kazimierą tekstu, duodamas jubiliejaus užbaigimo metu paskelbto manifesto tekstas, net ir Dariaus Lapinsko, pagal poeto Kazio Bradūno sukurta tekstą, visas operos libretas bei surinkti atsiliepimai apie „Dux Magnus“.

Čia kartu, galima sakyti, ir surištų su jubiliejumi straipsnių antologija. Randame tekstus Romo Viešulio, Petro Vaskio, dr. Juozo Jakšto, Anatolijaus Kairio, Vytauto Volerto, Liūdos Rugienės, Algimanto Gečio, Cezario Surdoko, prel. Vytauto Balcūno, dr. Vytauto Dambravos, kun. Prano Gavėno, Elenos Vasyliūnienės, Vytauto Kasniūno, Vacio Rociūno, Liudo ir Aleksandro Sagių, Romo Sakadolskio, S. Kasparo, kun. dr.

Prano Gaidos, Broniaus Vaškaičio, Aleksandro Kučiūno, kun. Prano Garšvos, kun. Juozo Vaišnio, Vinco Natkevičiaus, kun. Juozo Prunskio ir daugelio kitų.

Jau tie suminėjamai vietų, kuriose įvykusių minėjimų aprašymai sudėti į šį leidinį bei suminėjamai mums pažįstamų autorių, kurių mintys jubiliejaus proga čia vėl išspausdintos, rodo, kaip plataus masto yra šis leidinys.

Labai gerai, kad prie cituojamų aprašymų, straipsnių yra pridėta ir dokumentacija — pažymint, kas iš kur paimta. Tituliniam puslapyje, kurį paruošė dail. Bangolė M. Raugaitė, panaudotas jubiliejinis pašto ženklas, sukurtas dail. Romo Viešulio.

Pažymėtina, kad knyga papuosta daugybe iliustracijų, kaip atskirų asmenų, taip ir įvairiausių grupių, dalyvavusių įvairiose vietose ruošiant minėjimus. Visa tai leidinį daro labai patrauklų, turintį įvairiais atžvilgiais istorinę vertę.

Šitokio leidinio paruošimas pareikalavo daug darbo, stropaus visuose kontinentuose pasirodancios mūsų spaudos sekimo, plataus susirašinėjimo ir iliustracijų rinkimo, ir visa tai su nuostabių kruopštumu atliko Balys Raugas, dabartinis *Kario* redaktorius, už savo taip didelį darbą nepaaidamas jokio atlyginimo. Leidinys vertas platesnio dėmesio, bus naudingas mūsų išeivijos istorijai. Tikimės, kad ir krikšto jubiliejus susilauks panašaus pažymėjimo.

Juoz. Pr.

NAUJI LEIDINIAI

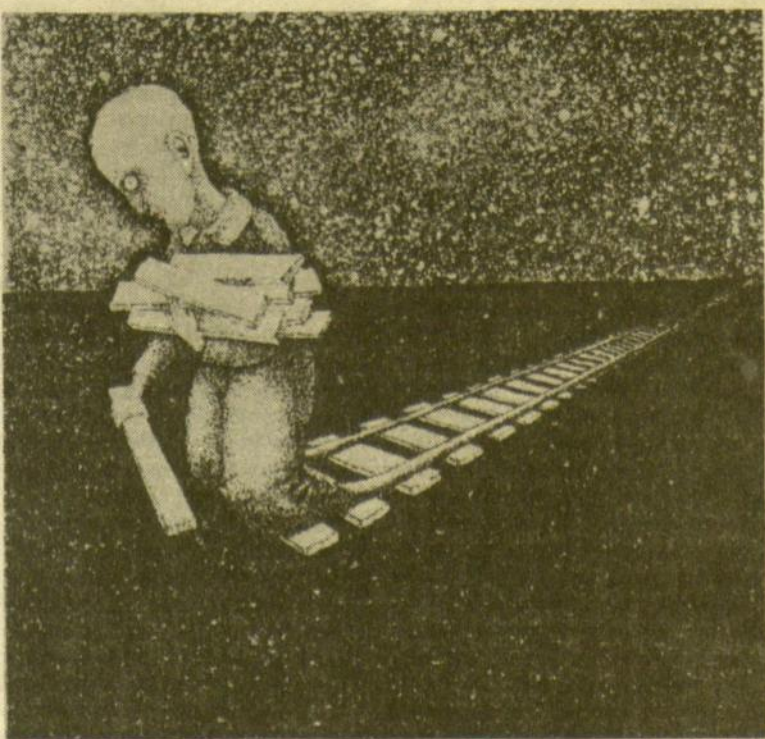
• Klemensas Jūra. **PER-ZENGSIU RUBIKONĄ**. Eilėraščiai. Brazilija: autoriaus leidinys rankraščio teisėmis, 1986. 106 psl. Kaina — 3 dol. Gaunama „Drauge“.

Naujoji Brazilijoje gyvenančio autoriaus Klemenso Jūros knyga — lyrikos rinkinys, suskirstytas į tris skyrius: Rasotos dienos, Alkanų žodžiai, Dedikacijos — meditacijos. Brazilijos gamtovaizdis yra fonas autoriaus asmeniškos meditacijos apie žmogisko gyvenimo praeinamumą.

ATITAIŠYMAS

Mano straipsnyje „Aldonos Stempuzienės trečioji“ (*Draugas*, 1986 m. kovo mėn. 15 d.) jau pačioje antraštėje įsivėlė stambi klaida. Ploktėlė, apie kurią ten kalbama, yra ne trečioji, bet ketvirtoji. Mintyse išsikačiuodamas A. Stempuzienės ploktėles, visiškai pamiršau tikrąją trečiąją — operų arijų ploktelę. Taigi ligišolinė solistės diskografija būtų tokių pavadinimų: 1) „Dainos“, 2) „Ainių dainos — Les Sept Solitudes“, 3) „Operų arijos ir 4) „Aldona Stempuzienė“. Už šį pražiūrėjimą nuoširdžiai atsiprašau.

M. Drunga

Stasys Eidrigevičius

Ekslibris

Dail. Stasio Eidrigevičiaus darbų paroda atidaroma šiandien, balandžio mėn. 5 d., 7 v.v. Sv. Ksavero kolegijos galerijoje (3700 West 103rd Street, Chicago, Ill.). Parodos atidaryme dalyvaus pats dailininkas, šiuo metu gyvenantis Lenkijoje. Paroda vyks iki š.m. gegužės mėn. 3 d.

KOMETOS BIULETENIS NR. 5

Šiaurės pusrutulyje, į šiaurę nuo 50 paralelės, Halley kometa pirmąsias dvi balandžio savaites visai nepakils virš horizonto. Juo toliau į pietus, juo aukščiau ji bus matoma rytmečiais.

Balandžio 11 d. 60 dienų po perihelio. Halley kometa pasiekia mažiausią atstumą iki Žemės — 0.42 astronominių vienetų. Žemiškais atstumų vienetais išreiškus, būtų 63 mil. km arba 39 mil. mylių.

A.R.

Krikščioniškas humanizmas ir psichologija

(Atkelta iš 2 psl.)

laisvėjimui per Kristų. Tuo užsimerkimu pradedas perspektyvą, jis emė šluoti šių laikų šukšles krikščioniui humanistui į kampą ir tuo pačiu šių laikų krikščioniško humanizmo pastangoms prikišti „nenuosekliai“ ir „neįvengiamas“ mintis.

Čia buvo nagrinėtos dvi šiem laikams ypač svarbios žmogaus pažinimo-elgesio sferos, t.y. krikščioniškas humanizmas ir psichologija. Kiekviena jų stovi viršūnėje: psichologija — mokslų piramidės viršūnėje išskirtiniu dėmesiu žmogui, krikščioniškas humanizmas — pasaulėžiūrų viršūnėje išskirtinai dievišku žmogaus apvainikavimu per Kristų.

Šioje naujoje eroje jos abi labai reikalingos: viena moksliniu žmogaus pažinimu, kita — orientavimu į Idealą. Ypač svarbus yra jų teisingas supratimas — jų autentiškas vaizdas.

Prie jų teisingo supratimo, gal kiek aplinkinių kelių, yra prisidėjęs ir *Asmuo ir laisvė* knygos autorius, nurodęs Rieffo „psichologinio žmogaus“ ir kitų (tik ne šių laikų krikščioniškų humanistų) klystkelius. Visai netenka abejoti kun. dr. Antano Paškaus siekais. Tačiau Šančių šlagerio pavadinimas lietuviška daina nebuvo atitaisytas; o nei prie geriausių norų šių dienų krikščioniški humanistai negali prisiminti į jų kampą sušluotų šių laikų negerovių.

Susumuojant: šiame straipsnyje buvo išryškintas skirtumas tarp psichologijos kultūros ugdymo, t.y. tikro psichologinio žmogaus, ir „psichologinio žmogaus“ vardu pateisinančiai pridengto subjektyvaus hedonisto. Šiuo išryškintu skirtumu bei to pateisinančios priedangos atidengimu buvo siekiama: 1. išlaikyti psichologijos autentiškumą ir 2. hedonizmui nuplėsti tariamą mokslinį-psichologinį pateisinimą. Savo knygoje Paškus teisingai kritikavo to tariamo „psichologinio žmogaus“ neįsilausvinimo klystkelius, tačiau, neišryškines aukščiau minimo skirtumo, subjektyviam hedonistui nenuplėšė mokslinės-psichologinės priedangos.

Šiame rašinyje taipogi buvo išryškintas krikščioniškojo humanizmo vaizdas bei jo iš egoizmo laisvinimo kelias. Tuo išryškinimu remiantis buvo parodyta, kad Paškaus be įrodymo ir be pagrindo „krikščionišku humanizmu“ paremtai laisvinimo idėjai“ priskirtos apraiškos yra be pagrindo jai primestos, nes krikščioniško humanizmo pačiai esmei prieštaraujantis. Tuo buvo siekiama išlaikyti šių laikų krikščioniško humanizmo autentiškumą.